

УДК 327.5 : 94(510) + 327.82

Китай як регіональний актор з глобальними амбіціями в умовах краху біполярності

Т. С. СТАРОДУБ, К. Д. ПІДБЕРЕЗНИЙ
Київська гуманітарна академія, м. Київ, Україна
E-mail: tetiana.starodub@gmail.com

Авторське резюме

У статті проведено концептуальний зріз сучасних наукових розвідок, предметом дослідження яких є Китай як регіональний актор з глобальними амбіціями в нових геополітичних реаліях, а також сформульовано пріоритети глобальної політики КНР після приходу до влади «п'ятого покоління лідерів» у березні 2013 р. Сучасний реконструйований імідж держави має дуалістичний характер. З одного боку, Китай – держава, що намагається бути регіональним лідером в Азійсько-Тихоокеанському регіоні (надалі – АТР) та намагається посилити свої позиції в глобальній системі міжнародних відносин, а з іншого, – Китай прагне закріпити за собою статус потенційно відповідальної світової потуги на міжнародній арені, яка спроможна брати активну участь у процесах глобального управління регіональними/інтеррегіональними проектами, бути активним суб'єктом міжнародних відносин. Відповідно до моделі образу Китаю як впливової світової потуги, китайська політична еліта конструює імідж держави, виходячи із усвідомлення важливості формування багатопольярного світу. Передбачається, що в багатопольярній системі міжнародних відносин світову політику визначатимуть декілька центрів сили – США, ЄС, Японія, Росія та, безумовно, Китай. Друга модель образу передбачає конструювання іміджу Китаю як впливової великої держави – регіонального лідера в Азійсько-Тихоокеанському регіоні. Передбачається, що саме Китай стане локомотивом у процесі імплементації різноманітних регіональних/інтеррегіональних проєктів. Основна мета регіональної політики Китаю – збільшувати свою присутність у регіоні.

Ключові слова: Китай, регіональний актор, глобальна зовнішньополітична стратегія КНР, міжнародний імідж КНР, пріоритети глобальної політики, статус відповідальної світової потуги, «п'яте покоління лідерів».

China as a regional actor with global ambitions under collapse of bipolarity

T.S. STARODUB, K.D. PIDBEREZNYI
Kyiv academy for the humanities, Kyiv, Ukraine
E-mail: tetiana.starodub@gmail.com

Abstract

This article presents a conceptual cross-section of modern scientific studies, which are devoted to research China as a regional actor with global ambitions at the new geopolitical realities and formulation of priorities of global politics of China after coming to power «the fifth generation of leaders» in March 2013. The modern reconstructed self-identity of state has a dualist form. On the one hand China is a country that is trying to be a regional leader in the Asia-Pacific area and is trying to strengthen its positions in the global system of international relations and on the other hand China is endeavoring to regularize its status as potential responsible world power on the international arena, which is able to participate actively in the processes of global governance by regional/interregional projects and to be an active actor of international relations. In accordance with the model of self-identity as influential world power the Chinese political elite perceives the importance of emergence of a multipolar world in which China will be one of the poles, alongside the other four powers of the US, the EU, Japan and Russia. The second model provides for constructing of image of China as an influential regional leader in the Asia-Pacific region. It is expected that China will become the driving force in the process of implementing various regional/interregional projects. The main aim of regional policy of China is to enhance its international influence in the region.

Keywords: China, regional actor, global foreign policy strategy of PRC, international image (self-identity) of China, priorities of global politics, status as potential responsible world power, «the fifth generation of leaders».

Постановка проблеми. Після приходу до влади «п'ятого покоління лідерів» та вступу на посаду голови КНР з 14 березня 2013 р. Сі Цзіньпіна було окреслено нові завдання зовнішньополітичної стратегії КНР на глобальному та регіональному рівнях, зокрема, винайдення нових можливостей для вирішення суперечливих

питань з Японією, розв'язання «Тайванського питання», пошук шляхів порозуміння в різних питаннях двосторонньої взаємодії між Китаєм та США. В цьому зв'язку посилюється зацікавленість експертної та наукової спільноти до вивчення нової ролі КНР у світі в зв'язку із змінами доктринальних та стратегічних засад

© Т. С. Стародуб, К. Д. Підберезний, 2013

зовнішньополітичної стратегії країни. Політика «нового інтернаціоналізму» привертає увагу фахівців з провідних аналітичних центрів світу. Зовнішня політика КНР дедалі більше спрямовується на пошук партнерів, які могли б сприяти втіленню амбітних планів політичної еліти країни про світове лідерство та підтримували положення про домінуючу роль ООН та мультиполярність міжнародної системи. Відтак, актуальність теми дослідження сучасної глобальної стратегії КНР стає безумовною, особливо з огляду на досить неповне висвітлення даної теми українськими авторами.

Аналіз досліджень та публікацій. Особливості еволюції процесу реалізації зовнішньополітичного курсу КНР висвітлюються в численних роботах російських (А. Богатуров, Г. Зинов'єв, І. Рогачев, М. Титаренко) та китайських (К. Вупін, Л. Цзайци, Л. Чаншунь, С. Чжимін) учених. Існує також низка досліджень як європейських науковців (К. Кадлер, К. Ліберталь, Р. Терріл, Д. Шамбо), так і американських (Р. Бернштейн, З. Бжезинський, Г. Кіссінджер, П. Кругман, Дж. Сігал), присвячених аналізу концептуально-доктринальних засад зовнішньополітичної стратегії КНР в умовах формування нового міжнародного порядку. Теоретичні та практичні аспекти реалізації глобальної стратегії КНР є предметом наукових доробків провідних зарубіжних учених, серед яких варто виокремити таких як: К. Сироежкін, Ч. Фен, Ц. Цземінь, Т. Цзюнь Чжан, Т. Цзясюань, І. Шевирев та ін. У публікаціях провідних українських науковців, експертів та аналітиків (Б. Гончар, Є. Камінський, Л. Лещенко, Б. Парахонський, С. Шергін та ін.) визначається місце КНР у сучасній системі міжнародних відносин. Утім, аналіз існуючого розробок свідчить про відсутність комплексного бачення процесів формування пріоритетів глобальної політики КНР, що й обумовило потребу у дослідженні зазначеної проблеми.

Метою дослідження є аналіз сучасної глобальної стратегії КНР крізь призму реалізації його амбіцій як світового, так і регіонального лідера, з акцентуацією на необхідності реалізації оновлених зовнішньополітичних пріоритетів Пекіна, що були сформульовані після приходу до влади «п'ятого покоління лідерів».

Виклад основного матеріалу. В умовах краху біполярності перед міжнародним співтовариством постало завдання щодо формування нового світового порядку. Як і більшість держав на міжнародній арені, Китай зіштовхнувся із проблемою оновлення власних зовнішньополітичних засад у зв'язку із потребою у визначенні ролі, яку країна може відігравати в новій системі міжнародних відносин, що динамічно змінюється, в контексті посилення різнорівне-

вих новітніх викликів та загроз. Країна із найбільш динамічно зростаючою економікою світу та понад мільярдним населенням повинна була переглянути свою зовнішньополітичну стратегію, одним із ключових завдань якої є створення іміджу впливової глобальної та регіональної держави на міжнародній арені.

Китайські політичні лідери фактично реконструювали імідж країни, наразі образ держави має дуалістичний характер, а саме: з однієї сторони, Китай – держава, що намагається бути регіональним лідером в Азійсько-Тихоокеанському регіоні (надалі – АТР) та намагається посилити свої позиції в глобальній системі міжнародних відносин, а з іншої, – Китай прагне закріпити за собою статус потенційно відповідальної світової потуги на міжнародній арені, яка спроможна брати активну участь в процесах глобального управління регіональними/інтеррегіональними проектами, бути активним суб'єктом міжнародних відносин, який є форматуючим чинником нового світоустрою, нової системи безпеки і співробітництва [9, с.237].

Образ Китаю на сучасному етапі розвитку має низку особливостей, пов'язаних із стрімким економічним розвитком та значним зростанням впливу Китаю на світову політику. Поміrkована міжнародна стратегія Пекіна, тенденції до збереження темпів економічного зростання відкривають перед Китаєм нові важелі геополітичного та гео економічного впливу. Відбуваються суттєві зміни у сприйнятті міжнародним співтовариством зовнішньополітичних пріоритетів Пекіна та стратегії національного розвитку Піднебесної.

Відповідно до моделі образу Китаю як впливової світової потуги, китайська політична еліта конструює імідж держави, виходячи із усвідомлення важливості формування багатопольярного світу. Передбачається, що в багатопольярній системі міжнародних відносин світову політику визначатимуть декілька центрів сили – США, ЄС, Японія, Росія та, безумовно, Китай.

Найбільшим викликом для Китаю у формуванні багатопольярності є намір США «зберегти на довгий час однополюсність», стан за якого Вашингтон є єдиною наддержавою, що зберігає контроль над будь-яким регіоном світу. Фактично, на нашу думку, в 90-ті рр. ХХ ст. склалась ситуація, коли США легітимізували конкретні дії, що випливають із необхідності реалізовувати інтереси національної безпеки, шляхом використання глобальних та регіональних механізмів забезпечення міжнародної стабільності та миру.

Друга модель образу передбачає конструювання іміджу Китаю як впливової великої

держави – регіонального лідера в АТР. Окрім цього, в перспективі передбачається, що саме Китай стане локомотивом у процесі імплементації різноманітних регіональних/інтеррегіональних проєктів. Так, на інтеррегіональному рівні Китай бере участь у міжрегіональних економічних та безпекових програмах співробітництва. Основна мета зовнішньої регіональної політики КНР – збільшувати свою присутність в АТР та поглиблювати відносини у форматі Китай – АСЕАН – Японія. Проте це не виключає чинник китайсько-японського суперництва у Східній Азії [9, с.238].

На реалізацію глобальних амбіцій регіонального лідера впливають показники економічного розвитку, деякі з них свідчать про те, що КНР не дотягує до рівня економічно розвинутих країн, й подекуди залишається на одному рівні з країнами, що розвиваються. Зовнішнім чинником впливу на економічний розвиток Китаю виступає процес глобалізації, який політична еліта розглядає як «кий, що має два кінці». Адже для більшості країн світу, що розвиваються, не лише для Китаю, глобалізація несе більше викликів та ризиків для внутрішнього соціально-економічного поступу, ніж можливостей [7].

Реалізація завдань зовнішньої політики та політики безпеки, з позиції китайського керівництва, неможлива без посиленого економічного розвитку та модернізації усіх сфер виробництва, що визначено як основні пріоритети національного розвитку країни. В цьому зв'язку важливо зазначити, що ще в період після Культурної революції ініціатор економічних реформ Ден Сяопін стверджував, що фактично всі проблеми, з якими зіштовхнувся Китай, будуть вирішені завдяки економічному розвитку.

Повертаючись до першого образу держави, вартує зазначити, що він ґрунтується на прагненні КНР чітко окреслити зону власної геополітичної відповідальності. Пекін не прагне стати у перспективі єдиним у світі глобальним гегемоном, проте наполягає на чіткому розмежуванні зон впливу. Серед державних лідерів Китаю побутує думка, що Китай має всі підстави для того, щоб поширювати свій вплив на світову політику й достатні важелі геополітичного та гео економічного впливу, зокрема постійне членство в Раді Безпеки ООН, найбільша чисельність населення у світі та наявність ядерної зброї.

Політичне керівництво Китаю постійно закликає світову спільноту до формування багатопольярного світового порядку, де він представляв би один з центрів сили, рішуче протидіючи гегемонізму. Проте настрої в уряді дещо різняться. Окремі посадовці не виключають у перспективі перетворення країни у сві-

тову потугу. Свої думки вони підкріплюють судженням про те, що значні територіальні розміри, зростаюча чисельність населення та процеси наздоганяючої модернізації дозволять КНР у перспективі посісти провідне місце серед найбільших економік світу.

Прагнення КНР стати світовою потугою підкріплюється бажанням відігравати ще більш значну роль у процесах глобалізації та регіоналізації, що можливо лише за умови «реконструкції» китайської нації в ХХІ ст., зробивши її сильною та багатою. Питання «реконструкції» тісно пов'язано з імперським минулим китайської нації. Проявом «реконструкції» сьогодні є просторова, соціально-економічна та культурна експансія Китаю в інші країни та регіони світу [9, с.239].

Проте експансія Китаю жодним чином не ґрунтується на використанні засобів сили, більше того, одним із стовпів нового образу держави є те, що діяльність Пекіна на міжнародній арені повністю корелюється з нормами міжнародного права, тим самим Республіка демонструє повагу для загальноновизначених принципів мирного співіснування, що безумовно позитивно позначається на іміджі держави у світі.

Конструювання образу глобальної потуги вимагає вибудовувати власну зовнішньополітичну лінію на засадах реалізму у поєднанні з культурним партикуляризмом, що передбачає створення історичних та політичних міфів, які б возвеличували китайську націю шляхом віднесення її до великих предків. З іншого боку, зовнішня регіональна стратегія КНР ґрунтується на засадах лібералізму та універсалізму.

Повномасштабна реалізація глобальної стратегії КНР з одночасним задоволенням регіональних амбіцій означає повернення КНР до статусу середньої держави у розумінні стародавньої китайської філософської думки – держави, яка реалізовує свої інтереси на принципах реальної політики (realpolitik) у міжнародних відносинах, тобто виходячи суто з практичних міркувань, нехтуючи ідеологічними та моральними принципами, з метою зміцнення власного становища у світі. Проте відмова від моральних принципів можлива лише у тих випадках, коли є загроза інтересам національної безпеки Китаю. Таким чином, політична еліта не відходить від імперативів конфуціанської ідеології. Цілком ймовірно, що реакція міжнародної спільноти на реалізацію глобальної стратегії КНР буде різко негативною. Так, західні країни скоріш за все використовували б політику стримування щодо КНР, що негативно відобразилося б на реалізації окремих інтеррегіональних проєктів по лінії Азія-Європа. Європі й США більше імponує образ Китаю як регіональної держави, амбіції

якої не виходять за регіон Південно-Східної Азії.

На підставі аналізу сучасних китайських наукових розвідок, можна стверджувати, що сучасний імідж КНР ґрунтується на таких вихідних тезах:

- необхідність прискорення економічного розвитку у лоні суджень Ден Сяопіна, що необхідно для політичного поступу не лише всередині держави, але й для реалізації її інтересів національної безпеки на міжнародній арені; при цьому міжнародна реакція на дії китайського керівництва буде враховуватись лише до того часу, поки питання, що непокоять світову спільноту, не становитимуть загрозу суверенітету та цілісності КНР;

- окреслення кола друзів та ворогів КНР, останні – переважно країни, які нехтують міжнародно-правовим принципом – повагою до територіальної цілісності держави (до відома, США в цьому списку посідають одну з перших позицій);

- Китай реалізовуватиме власну глобальну стратегію з повагою до норм міжнародного права та відповідно до взятих ним зобов'язань у рамках його членства в різноманітних міжнародних організаціях.

Необхідність реалізації глобальної стратегії не виключає прагнення КНР на повномасштабну імплементацію власних регіональних/інтеррегіональних ініціатив. Потреба у поєднанні глобальних та регіональних інтенцій і демонструє дуалістичне мислення китайської політичної еліти, яка дуже обережно підходить для прийняття того чи іншого рішення, коли йдеться про взяття на себе глобальної відповідальності за вирішення долі окремої країни або регіону, про що свідчить поведінка КНР в роботі Ради Безпеки ООН, де вона, як відомо, є постійним членом.

Концентрація уваги політичного керівництва на реалізації регіональних амбіцій дозволяє іноді приховати його глобальні наміри та здійснити певні ефективні кроки на шляху імплементації зовнішньополітичного курсу держави, при цьому вдається на деякий час відволікти увагу провідних геополітичних потуг світу від дій Піднебесної. Ця стратегія найяскравіше описує процес становлення Китаю як впливової світової потуги [6].

В умовах постбіполярності більшість держав світу сконцентрували свою увагу на створенні сприятливого міжнародного середовища з метою досягнення цілей модернізації національного розвитку та проведення ефективних економічних реформ. Китай не становить винятку. Політична еліта КНР достатньо ретельно почала вивчати вплив зовнішнього середовища на країну та регіон її найближчого оточення

вже на початку першого десятиліття ХХІ ст. Зазначений чинник було враховано й при конструюванні офіційного образу держави як глобальної потуги з регіональними амбіціями в умовах багатополярності, що формується.

Посилаючись на експертні оцінки китайських фахівців, датованих початком 90-х років, можна стверджувати, що після розпаду Радянського Союзу та падіння біполярної системи міжнародних відносин, політичне керівництво КНР, реалізуючи власну зовнішньополітичну стратегію, виходило з того, що міжнародний порядок, в умовах якого США – єдина наддержава – буде явищем тимчасовим, і проіснує, можливо, одне або два десятиліття, й буде замінений іншою моделлю світопорядку, що ґрунтується на багатополярності, яка передбачає появу на міжнародній арені декількох центрів регіонального тяжіння, зокрема таких як: Китай, Японія, Європа та Росія, які являтимуть собою незалежні «полюси», що кидатимуть виклик американській могутності та амбіціям. Офіційний Пекін стверджує, що перехід до багатополярності є неминучим, адже в ньому зацікавлені провідні центри сили у світі, більше того, цей порядок повніше відповідає реаліям ХХІ ст.

Із II половини 90-х рр. ХХ ст., коли Китай офіційно проголосив про свої глобальні амбіції, ідея багатополярності була покладена в основу бачення Пекіном майбутнього міжнародного порядку. На підтвердження цього у своїй промові у Гарвардському університеті в 1998 р. генерал Сюн Гуанкай, заступник голови Генерального Штабу Національно-визвольної Армії КНР (НВАК), заявив: «Будь-які спроби у прагненні до гегемонізму та світового домінування можуть тільки призвести до наростання суперечностей та підбурювання до війни. І тільки просування такого тренду, як співіснування багатополярності може принести нам мир та процвітання» [9, с.241].

Процес формування багатополярності китайські експерти пов'язували передусім із нападом США та виходом на світову авансцену інших впливових геополітичних потуг, зокрема ЄС. Деякі китайські автори, досліджуючи зростаючу роль Європи у багатополярному світі, що формується, розглядають зближення могутньої Європи та Азії через Форум «Азія-Європа» (ASEM). Адже процес інституціоналізації Форуму у перспективі створить передумови для поступового витіснення США за межі двох міжнародно-політичних регіонів та втрати Вашингтоном контролю над життєво важливими для інтересів його національної безпеки регіонами [5, с. 12].

Після війни в Косово та бомбардування силами НАТО посольства КНР у Белграді значна

частина китайських аналітиків та чиновників дійшли висновку, що перехідний період до багатополярності займе більше часу, ніж передбачалося, отже, США поки що залишаються на вершині сучасного міжнародного порядку як єдина безальтернативна наддержава. У серпні 1999 р. тогочасний президент Китаю Цзян Цзємін зазначив, що «процес мультиполіаризації буде складний, позначений зигзагами», у той же самий час заявляючи, що ця тенденція є невідворотною [10].

Однією з причин збільшення хронологічних рамок перехідного періоду китайські експерти вбачали у тому факті, що США об'єктивно все ще були єдиною могутньою державою у світі. Позиції США лише посилювались на міжнародній арені, а могутність (політична, економічна, військова тощо) зростала, чому сприяли передусім зовнішні чинники. Серед китайських аналітиків побутує думка, що другою причиною, яка стримувала процес переходу від однополярності до багатополярності, було те, що США будь-якими засобами, іноді навіть всупереч міжнародному праву, намагалися зміцнити своє «лідерство» у світі. Третьою причиною була все ще неспроможність інших ключових геополітичних потуг, включаючи ЄС, протистояти США. Усвідомлюючи неминучість гальмування процесу переходу до мультиполярності та беручи до уваги прогностичні оцінки розвитку США, які засвідчили лише подальше зміцнення потенціалу США, китайські аналітики наголошували, що сучасна ситуація не означає, що Вашингтон буде здатний надалі утримувати першість у світі й бути одним-єдиним гегемоном у світі. Тенденція до збереження однополярності є явищем тимчасовим, отже, перехідний стан можна вважати першим кроком до побудови нової архітектури сучасної системи міжнародних відносин. Багатополярний світовий порядок, з точки зору китайських аналітиків, характеризується анархічністю зв'язків між елементами системи міжнародних відносин, а отже, створює належні передумови для прояву глобальних амбіцій регіональних потуг. Саме за таких умов можуть бути захищені інтереси національної безпеки КНР та реалізовані завдання глобальної стратегії Пекіна й, безумовно, його регіональні амбіції. Зовнішнє середовище таким чином в умовах багатополярності сприятиме ефективній імплементації завдань національного розвитку країни.

Серед китайської політичної еліти побутує думка, сутність якої полягає в тому, що формування багатополярності матиме такі наслідки для держави, зокрема: (1) існування декількох центрів сили приведе до зміни міжнародного режиму та переформатування зон геополітич-

ної відповідальності (більшість китайських науковців вважає, що статус гегемона у Східній Азії Китай розділить з Японією, але при цьому Пекін не відмовиться від решти своїх регіональних та глобальних амбіцій); (2) зміна формату глобального управління регіональними проектами шляхом модифікації структури прийняття рішень передусім на інтеррегіональному рівні, на якому Китай відіграє та відіграватиме значну роль [8].

Завершуючи аналіз сучасних розвідок, доцільно пригадати слова колишнього китайського президента Ху Цзінтао під час його першого закордонного візиту до Москви в березні 2003 року: «Народи країн світу, закликаю вас докласти значних зусиль у справі становлення та формування справедливого нового міжнародного політичного та економічного порядку, який за своєю природою має бути багатополярним» [8]. Зазначений порядок, з позиції китайських аналітиків, має задовольнити потреби Китаю у реалізації завдань національного розвитку як всередині країни, так і на міжнародній арені та сприятиме реалізації його глобальної стратегії та регіональних/інтеррегіональних ініціатив/проектів.

Розгляд проблематики статті був би неповним без визначення пріоритетів глобальної політики КНР після приходу до влади «п'ятого покоління лідерів» у березні 2013 р. внаслідок завершення роботи першої сесії 12-го скликання Всекитайських зборів народних представників. Як планувалося, депутати затвердили на посаді голови КНР Сі Цзіньпіна. Прем'єр-міністром став Лі Кецянь. Вони обидва, як і їхні попередники, обійматимуть посади два строки. Тобто 10 років [1]. В останній день сесії перед депутатами і журналістами вперше з програмною промовою виступив Сі Цзіньпін, якого було обрано на посаду глави КНР 14 березня 2013 р. Він зокрема закликав народ до єдності, пообіцяв боротися з нерівністю та корупцією і заявив, що буде боротися за «велике відродження китайського народу».

Провідний вітчизняний учений Л.О. Леценко стверджує, що «заяви про «велике відродження китайського народу» свідчать про те, що Китай упевнено стає на шлях розвитку як велика світова держава. Вона нарощує цей потенціал, і водночас треба мати на увазі особливості зовнішньої політики цієї країни. Тобто вони не будуть втручатися в якісь внутрішні справи інших країн. Це їхня характерна риса – вони не нав'язують якісь політичні режими. Найбільше, що їх цікавить, – розвиток внутрішньої економіки, піднесення Китаю і створення зовнішньополітичних умов саме для розвитку цієї країни, піднесення добробуту». В своєму інтерв'ю газеті «День» український вче-

ний розкрив власне бачення подальшого розвитку китайсько-російської взаємодії. «Китай має дуже хороші відносини з Росією, особливо в рамках економічного та політичного співробітництва.

Китай дуже зацікавлений у тому, щоб одержувати від Росії певні технології, енергоносії для забезпечення розвитку власної економіки. Китай багато закуповує російської військової техніки й досить уміло використовує це для власних військових розробок... Суперечності між Китаєм і Росією, в перспективі, можуть виникнути, наприклад, територіальні. Це може бути нелегальна імміграція, яка є, й, мабуть, посилюється у зв'язку з тим, що на Далекому Сході Росії зменшується кількість населення. А в Китаї дуже багато населення, й воно нелегально перекочує терміном десь на місяць і там розчиняється на просторах Сибіру. Ця нелегальна імміграція зростатиме, й очевидно, що це матиме якісь наслідки», – зазначає Л.О. Лещенко [1].

Цілком ймовірно, що зовнішня політика лідерів «п'ятого покоління» стане більш наступальною, при цьому у своїй глобальній стратегії Пекін використовуватиме переважно засоби «м'якої сили». Нове політичне керівництво має намір відмовитися від «низького профілю» в міжнародних справах, більш наполегливо відстоювати національні інтереси країни і нарощувати для цього не тільки економічний, але й військовий потенціал. Очікується, що претензії Китаю на глобальне лідерство на основі економічної могутності і нового фінансового впливу в світі лише зростатимуть [3].

На середньострокову перспективу концептуальними засадами зовнішньої політики Китаю залишаться стратегія «мирного розвитку», а також висунута Ху Цзіньтао концепція «спільної побудови гармонійного світу» [3]. Зазначене дає підстави стверджувати, що і нове покоління керівників Китаю спробує проводити свою політику в руслі вирішення комплексу завдань:

- за будь-яких обставин спробувати уникнути прямого втягування в конфлікт (двосторонній, регіональний тощо) і, по можливості, спробувати зробити все залежне від Китаю, щоб запобігти цьому конфлікту;

- не вступаючи в прямий конфлікт зі США і навіть співпрацюючи з ними, спробувати створити умови, що сприяють скороченню рівня американської присутності і впливу в регіонах, де зосереджені інтереси Китаю. Насамперед це АТР і Центральна Азія;

- не підтримуючи у Росії ілюзію про те, що роль «першої скрипки» на пострадянському просторі відведена їй, зміцнити економічні, політичні, а по можливості і військові контакти

з державами СНД в цілому і державами Центральної Азії, розглянутої в якості «стратегічного тилу Китаю», – зокрема;

- поступово формувати позитивний образ Китаю та імідж надійного економічного і політичного партнера у свідомості еліт і населення держав різних регіонів світу;

- продовжувати позиціонувати себе як значущого партнера США і всього Заходу в світових справах і в той же час робити ставку на протиставлення інтересів розвинених країн і країн, що розвиваються, відносячи себе до останніх; виступати за компроміси в світовій політиці та мирну дипломатію, але паралельно нарощувати військову могутність, щоб посилити свої переговорні позиції у відносинах зі США та іншими традиційними світовими і регіональними лідерами [3].

Очікується, що при збереженні нинішніх тенденцій до 2015 року Китай потіснить на глобальному Олімпі США. Частка китайської економіки у світовому валовому виробництві вже нині зросла до 10%. Китай також зміцнив свої позиції в МВФ, перетворившись на його основного донора і зробивши важливі кроки в напрямку конвертації юаня. А в кризові 2008-2009 рр. Пекін для Фонду взагалі став чи не «рятівником». Під зростаючий вплив Китаю була одного разу створена G-20, яка істотно потіснила вплив G-7 на світову політику [4]. В цьому зв'язку важливо зауважити, що міжнародне зростання Китаю відбувається всупереч кризовим явищам у світовій економіці. У той час, коли весь світ досі перебуває у затьманій глобальній кризі, не знаючи як звідти вибратися, Китай продовжує нарощувати позиції. Тим не менш, побуває думка, що на даний момент Китай все ще не готовий повноцінно взяти на себе відповідальність за долю світу. До тих пір, поки не проведені внутрішні реформи, не підвищена самодостатність економіки, говорити про повноцінне глобальне лідерство ще немає сенсу.

Найближчим часом Китай конкретизує цілі власної глобальної стратегії, серед яких: створити Китаю імідж відповідальної держави, яка прагне розв'язати стурбованість сусідів; створити міцну систему регіональної безпеки на базі Шанхайської організації співробітництва; переглянути відносини з Індією та визначити їх як своєрідний союз проти войовничого ісламу; зміцнювати і надалі прикордонні зв'язки з країнами Центральної Азії; забезпечити країну поставками нафти з Казахстану, РФ з тим, щоб зменшити залежність від країн Перської Затоки, де присутність США та їх союзників стримує поставки до КНР [2, с.55].

Висновки. Отже, на підставі проведеного аналізу можна стверджувати, що потреба у по-

еднанні глобальних та регіональних інтенцій КНР на міжнародній арені обумовлена дуалістичним мисленням нової китайської політичної еліти, з однієї сторони, Китай – держава, що намагається бути регіональним лідером в АТР, а з іншої – Китай прагне закріпити за собою статус потенційно відповідальної світової потуги на міжнародній арені, яка спроможна брати активну участь в процесах глобального

управління регіональними/інтеррегіональними проектами та впливати на формування нового світового порядку, що тяжіє до багатополарності. В перспективі при дослідженні глобальної стратегії КНР доцільно звернути увагу на виклики та загрози на шляху реалізації зовнішньополітичних пріоритетів «п'ятого покоління лідерів» в умовах формування нового світового порядку – мультирегіоналізму.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Сірук М. «Китай робить наступний серйозний крок у майбутнє» / Експерт – про з'їзд Всекитайських зборів народних представників і ключ до успіху України у відносинах із Піднебесною [Електронний ресурс] / М. Сірук // Газета «День». – 2013. – № 49. – Режим доступу: <http://www.day.kiev.ua/uk/article/svitovidiskusiyi/kitay-robot-nastupniy-seryozniy-krok-u-maybutnie> – Назва з екрана.
2. Стародуб Т., Рачков Д. Особливості зовнішньої та безпекової політики КНР на сучасному етапі [Текст] / Т. Стародуб, Д. Рачков // Дослідження світової політики. – Збірник наукових праць. – К.: Інститут світової економіки і міжнародних відносин НАН України. – 2010. – Вип. 2 (51). – С. 34-57.
3. Сыроежкин К. Особенности внешней политики нового руководства КНР [Електронний ресурс] / К. Сыроежкин / Режим доступу: <http://carnegieendowment.org/2013/03/03/особенности-внешней-политики-нового-руководства-кнр/fvsv> – Назва з екрана.
4. Шевырев И. Внешняя политика Китая: контуры китайского миропорядка [Електронний ресурс] / И. Шевырев / Режим доступу: <http://defpol.org.ua/site/index.php/uk/arhiv/kolonkaavtora/13465-2013-01-13-13-50-07> – Назва з екрана.
5. Chen Feng, 1997nian de guoji zhanjue xingshi (The Strategic Situation in 1997) [Text] / Feng Chen / Guoji zhanlue yanjiu (International Strategic Studies). – 1998. – Vol. 47. – No. 1. – P. 12-18.
6. Deng Xiaoping guoji zhanlue sixiang yanjiu [Text] // A Study in Deng Xiaoping's International Strategic Thoughts, Guofang daxue chubanshe // Centre for Study of Establishing Socialism with Chinese Characteristics. – Beijing: National Defence University Press, 1997. – 224 p.
7. Jiaxuan Tang (former Chinese foreign minister), Speech at the ASEAN-Dialog Countries Meeting / Tang Ji-axuan / Regime to access: <http://www.fmprc.gov.cn/chn/2493.html>.
8. Jintao Hu, Speech Delivered in Moscow College of International Relations / Hu Jintao / Regime to access: <http://news.sina.com.cn/c/2003-05-28/1519165028s.shtml>.
9. Tie Jun Zhang, China: Towards Regional Actor and World Player [Text] / Zhang Tie Jun // Global Politics of Regionalism: Theory and Practice. – Edited by Marry Farrell, Luk Van Langenhove and Björn Hettne. – London: Pluto Press, 2005. – 322 p. – P. 237-243.
10. Zemin Jiang, Speech Delivered in the «Shanghai Five» Leaders / Jiang Zemin // Meeting, 25 August 1999, Official Website of Chinese Ministry of Foreign Affairs. – Regime to access: www.fmprc.gov.cn/chn/11855.html.

Стаття надійшла до редакції 01.08.2013

REFERANCES:

1. Siruk, M. «Kytaï robyt' nastupnyi serjoznyy krok u maibutnie» / Expert – pro zjizd Vsekytayskykh zboriv narodnykh predstavnykiv i kliuch do uspihu Ukrainy u vidnosynah iz Pidnebesnoiu («China is seriously following up into future» / Expert – about convention of National People's Congress and a key to success of Ukraine in relations with the Celestial Empire). *Hazeta «Den»*, 2013, no 49. Regime to access: <http://www.day.kiev.ua/uk/article/svitovidiskusiyi/kitay-robot-nastupniy-seryozniy-krok-u-maybutnie>
2. Starodub, T., Rachkov, D. Osoblyvosti zovnishnioi ta bezpekovoï polityky KNR na suchasnomu etapi (Peculiarities of foreign and security policy of PRC on the present stage). *Doslidzhennia svitovoi polityky. Zbirnyk naukovykh prats*. – K.: Instytut svitovoi ekonomiky i mizhnarodnykh vidnosyn NAN Ukrainy, vol. 2, 2010, no 51, pp. 34-57.
3. Syroezhkin, K. Osobennosti vneshnei politiki novogo rukovodstva KNR (Peculiarities of foreign policy of new leaders of PRC). Regime to access: <http://carnegieendowment.org/2013/03/03/особенности-внешней-политики-нового-руководства-кнр/fvsv>
4. Shevyrev, I. Vneshniaja politika Kytaia: kontury kitaiskogo miroporiadka (The foreign policy of China: the contours of the Chinese world order). Regime to access: <http://defpol.org.ua/site/index.php/uk/arhiv/kolonkaavtora/13465-2013-01-13-13-50-07>
5. Chen, F. 1997nian de guoji zhanjue xingshi (The Strategic Situation in 1997) // Guoji zhanlue yanjiu (International Strategic Studies), vol. 47, 1998, no. 1, pp. 12-18.
6. Deng Xiaoping guoji zhanlue sixiang yanjiu // A Study in Deng Xiaoping's International Strategic Thoughts, Guofang daxue chubanshe // Centre for Study of Establishing Socialism with Chinese Characteristics. – Beijing: National Defence University Press, 1997. 224 p.

7. Jiaxuan, T. (former Chinese foreign minister), Speech at the ASEAN-Dialog Countries Meeting. Regime to access: <http://www.fmprc.gov.ch/chn/2493.html>.
8. Jintao, H., Speech Delivered in Moscow College of International Relations. Regime to access: <http://news.sina.com.ch/c/2003-05-28/1519165028s.shtml>.
9. Tie, J. Zh., China: Towards Regional Actor and World Player // Global Politics of Regionalism: Theory and Practice. – Edited by Marry Farrell, Luk Van Langenhove and Björn Hettne. – London: Pluto Press, 2005. 322 p., pp. 237-243.
10. Zemin, J., Speech Delivered in the «Shanghai Five» Leaders // Meeting, 25 August 1999, Official Website of Chinese Ministry of Foreign Affairs. Regime to access: www.fmprc.gov.ch/chn/11855.html.

Стародуб Тетяна Сергіївна – кандидат політичних наук, доцент, старший науковий співробітник

Київська гуманітарна академія
Адреса: 01030, м. Київ, вул. Рейтарська, 19-А
E-mail: tetiana.starodub@gmail.com

Підберезний Кирило Дмитрович – студент

Київська гуманітарна академія
Адреса: 01030, м. Київ, вул. Рейтарська, 19-А
E-mail: teba1992@ukr.net

Starodub Tetiana Serhiivna – PhD in political sciences, associate professor, senior researcher
Kyiv academy for the humanities

Address: 19 A, Reiterska Str., Kyiv, Ukraine, 01030
E-mail: tetiana.starodub@gmail.com

Pidbereznii Kyrylo Dmytrovych – student

Kyiv academy for the humanities
Address: 24, Reiterska Str., Kyiv, Ukraine, 01030
E-mail: teba1992@ukr.net